

УДК 658.562

О. М. Вініченко,
к. е. н., доцент, докторант,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпропетровськ

КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА. ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ

O. Vinichenko,
PhD in Economics, Associate Professor, Doctorship Alfred Nobel University, Dnipropetrovs'k

CONTROL OF THE ENTERPRISE ACTIVITIES.
TRANSPARENCY AND THE PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION

Обґрунтовано актуальність дослідження, узагальнення та визначення принципів контролю. Встановлено, що питання принципів контролю широко обговорюється в наукових та практичних колах. За результатами аналізу сучасної наукової літератури виділено принципи контролю, які визначені науковцями. Широко відомо, що головна мета контролю попередження помилок та втрат, і саме такі принципи, які сприяють досягненню зазначеної мети, визначають науковці. Між тим принципи повинні не тільки визначати функціонування підприємства, але й забезпечувати його економічний розвиток. Виявлено, що у сучасній науковій літературі недостатньо висвітлено принципи контролю економічного розвитку підприємства. Для досягнення економічного розвитку необхідна відповідність контролю наступним принципам: каузальності, темпоральності, еквіфінальності, стратифікації, пропорційності, субсидіарності, диференціації, інваріантності.

It has been proved the relevance of the research, the generalization, and the determination of the principles of control. It has been also identified that the issue of the principles of control is widely discussed in academic and practical circles. The principles of control identified by scientists have been highlighted on the basis of the obtained results of the contemporary scientific literature analysis. It is widely known that the main goal of any control is prevention of mistakes and losses, and they are the principles, which promote the achievement of this goal as the scientists state. Meanwhile, the principles have to not only identify the company functioning, but also ensure its economic development. We have revealed that in the contemporary scientific literature the principles of control of the economic enterprise development have not been highlighted enough yet. To achieve the economic development, any control should meet the following principles of: causality, temporality, equifinality, stratification, proportionality, subsidiarity, differentiation and invariance.

*Ключові слова: принципи, підприємство, контроль, економічний розвиток, функціонування.
Key words: principles, enterprise, control, economic development, functioning.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Контроль одна з найважливіших функцій, що забезпечує діяльність підприємства. Відсутність контролю унеможлиблює існування будь-якої організаційної структури. Тому в усі часи проблемі контролю була, є й буде присвячена велика увага. Але для того, щоб контроль був ефективним та приносив користь підприємству необхідно щоб він відповідав певним принципам. Дослідження, узагальнення та визначення принципів контролю є актуальним питанням сьогодення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі контролю присвячено багато наукових праць, в яких викладено результати дослідження за різноманітними напрямками контрольної діяльності, зокрема підприємств. Не можливо сказати, що питанню дослідження, узагальнення та визначення нових принципів контролю не приділяється увага науковців. Навпаки, на укових праць за цим напрямом дуже багато [25, 8,

26, 2], але, на нашу думку, недостатньо висвітлено принципи контролю економічного розвитку підприємства.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті — сформулювати принципи контролю, що не тільки визначають функціонування підприємства, але й забезпечують його економічний розвиток.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зазначимо, що принцип — це "...основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку... або... Особливість, покладання в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось..." [18, с. 941].

Відповідно до Всесвітньої енциклопедії: філософія, принцип (основа, початок, першопричина, походження) — "...це основа певної сукупності фактів або знань, вихідний пункт пояснення або керівництва до дії... Прин-

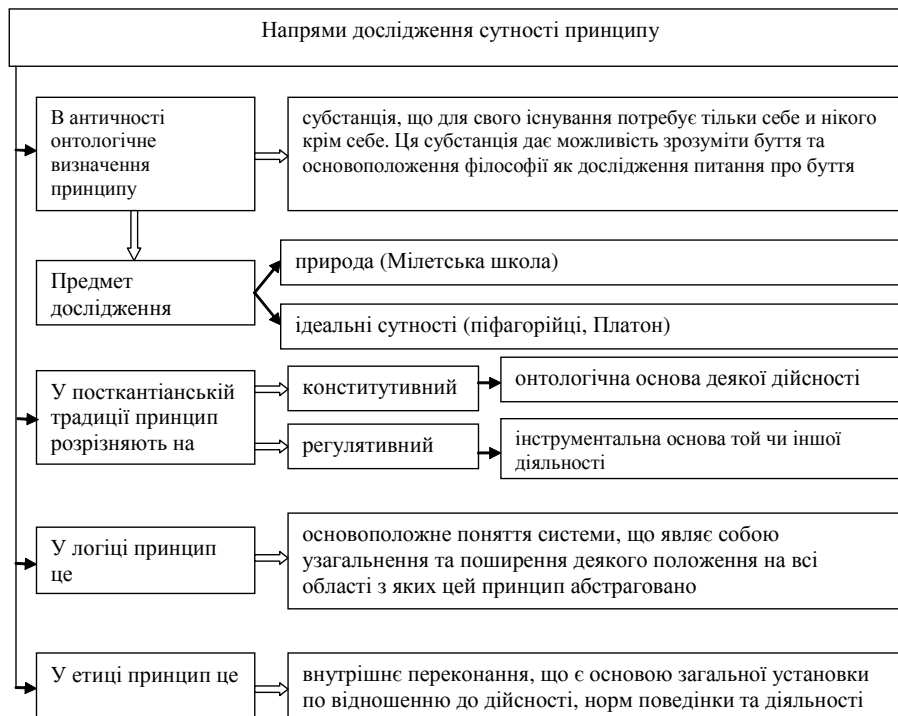

Рис. 1. Напрямки дослідження сутності принципу

цип обумовлює необхідність, закон становлення явищ..." [19, с. 824—825].

Розуміння принципу залежить від напрямку його дослідження (рис. 1) [19, с. 824—825].

Принцип є важливою категорією, яка визначає функціонування будь-якої організаційної структури. Так, наприклад, відповідно до Рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, оцінку якості системи внутрішнього контролю кредитної організації визначає саме набір принципів [11].

Головна мета контролю попередження помилок та втрат, і саме такі принципи, які сприяють досягненню зазначеної мети, визначають науковці [25; 8; 26; 2]:

- всеосяжність, тобто моніторинг внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на роботу підприємства;
- централізація, тобто фактичну інформацію необхідну для контролю повинні готувати незацікавлені особи;
- гнучкість, тобто зміни у системі контролю повинні відповідати змінам у структурі підприємства;
- своєчасність, тобто усувати порушення та помилки треба до того, як вони завдадуть підприємству багато лиха;
- стратегічна спрямованість, тобто орієнтований на основні напрямки розвитку підприємства;
- економічність, тобто витрати від здійснення контролю не повинні перевищувати вигоди від його здійснення;
- випередження, тобто контроль повинен бути направлений на запобігання кризових ситуацій;
- індивідуальність, тобто контроль повинен бути направлений на конкретний об'єкт, процес, явище;
- виключення, тобто контрольна реакція спрацює лише за умови значного відхилення від стандартів і правил;
- визначеність, тобто методи контролю повинні відповідати об'єкту контролю і бути зрозумілими для робітників підприємства;
- орієнтованість на людський фактор, тобто контроль повинен бути об'єктивний і неупереджений;
- помірність, тобто контроль не повинен бути тотальним та заважати роботі підприємства;
- плановість, тобто головні атрибути контролю (порядок, строки, обсяг) повинні бути запланованими;

— раптовість, тобто контроль повинен бути несподіваним, що робить його більш ефективним;

— системність, тобто контролю підлягають усі сторони підконтрольного об'єкта;

— регулярність, тобто контроль здійснюється постійно, безперервно, відповідно до характеру і властивості діяльності;

— законність, тобто контролери повинні діяти відповідно до норм законів;

— об'єктивність, тобто проведення контролю і подання його результатів повинно бути правдиве, повне й безпристрасне;

— конкретність, тобто необхідно здійснювати перевірку конкретних явищ і подій;

— незалежність, тобто відсутність силового, матеріального та морального впливу на суб'єкт контролю;

— гласність, тобто результати контролю доводяться до відома відповідних зацікавлених або законодавчо обумовлених осіб. При цьому потрібно коректно дотримуватися принципів конфіденційності та збереження комерційної таємниці;

— ефективність та дієвість, тобто своєчасне виявлення порушень та оперативне забезпечення їх виправлення;

— науковість, тобто здійснення контролю повинно базуватися на досягненнях науки і техніки та передового досвіду;

— повнота, тобто детальне вивчення всіх фактів, що мають відношення до об'єкта контролю.

Багато уваги принципам контролю приділяється у дисертаційних роботах.

Так, Кузик Н.П. у своїй роботі "Система внутрішнього контролю в акціонерному товаристві" робить висновки, що успішне виконання поставлених завдань будується на визначених принципах, які мають фундаментально-методологічне значення для побудови системи внутрішнього контролю в акціонерному товаристві. До таких принципів відносять [17]: відповідальності; збалансованості контрольних дій; безперервності; взаємодії й координації; комплексності; делегування повноважень; пріоритетності; дієвості; інтеграція; підконтрольність; цільова спрямованість; превентивності контрольних дій.

Грамотна будова системи внутрішнього контролю незалежно від організаційно-правової форми, розмірів, видів і масштабів діяльності економічного суб'єкту базується на відповідності вказаним принципам. Одночасно дотримання таких принципів забезпечує ефективне функціонування, стабільність і оптимальний (в межах визначених цілей) розвиток акціонерного товариства, збереження та ефективне використання його виробничо-фінансового потенціалу [17].

У свою чергу Акентьєва О. Б. у роботі "Підвищення економічної ефективності системи внутрішнього контролю підприємства" зазначає, що в теорії економічного контролю чітко не визначені принципи, що є основою будови системи внутрішнього контролю українських підприємств при їх реорганізації та спрямованості України на європейську інтеграцію [1].

Акентьєвою О. Б. визначені принципи внутрішнього контролю що враховують особливості його організації та функціонування [1]:

- належність — адміністрація або власники підприємств установлюють належну систему внутрішнього контролю і забезпечує її функціонування;

- планування — характер та зміст планової контрольної роботи на підприємстві;

- динамічність — перманентне приведення у відповідність мети та спонукальних мотивів контрольної діяльності;

- адаптивність — установлення балансу внутрішніх можливостей розвитку системи внутрішнього контролю та зовнішніх, що визначаються зовнішнім середовищем;

- саморегуляція — корегування системи внутрішнього контролю та підтримання їх оптимальних параметрів відповідно до змін функціонування на макрорівні та макрорівні;

- постійність — функціонування системи контролю, стає або ефективне, сприяє зменшенню схильності до ризику і дозволяє своєчасно виявляти випадки шахрайства, порушень та інших відхилень від норм, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання.

Так, Дрозд І. К. в праці: "Система фінансово-економічного контролю в Україні" пропонує врегульовані міжнародними нормами та національним законодавством, принципи законності, об'єктивності, незалежності, гласності, плановості, безперервності, ефективності, доповнити новими принципами [5]:

- розподілом контрольних повноважень що передбачає розмежування функцій ініціювання та виконання контролю між суб'єктами;

- процесного підходу до контролю з використанням інформаційних технологій (передбачає дослідження процесів, які відбуваються в економічних системах);

- органічної єдності контролю в процесах управління, що передбачає убудованість контролюючої функції в технологічні автоматизовані процеси;

- гуманізму що враховує особливу поведінку людей у контрольних ситуаціях.

На думку Дрозд І.К., дотримання цих принципів дає змогу забезпечити можливість практичного застосування методик контрольної діяльності.

На нашу думку, контроль був би більш функціональним, ефективним та спрямованим на економічний розвиток, якби відповідав наступним принципам: каузальності, темпоральності, еквіфінальності, стратифікації, пропорційності, субсідіарності, диференціації, інваріантності.

Для того, щоб пояснити вибір цих категорій в якості принципів, необхідно надати характеристику цих понять.

Каузальність — причинність. У філософському контексті поняття, яке визначає зв'язок явищ, один з котрих є причиною, що обумовлює якусь дію, другий — наслідок. Зв'язок причини та наслідку є необхідним, тобто якщо є причина та відповідні умови, то виникне і наслідок. Таким чином, каузальність визначалась як

форма загального зв'язку явищ, як внутрішній зв'язок між тим, що вже є, та тим, що їм породжується, ще тільки стає. Існувала думка відносно відмінності каузальності від інших видів зв'язку які характеризуються кореляцією одного явища другим [16, с. 476]. Починаючи з Д. Юма, вважається, що слідство не завжди міститься в причині, або передумові. Заперечуючи об'єктивність каузальності, Д. Юм вказував на суб'єктивність сприйняття її як такої. Неприйняття необхідної каузальності, визначає нелінійність розвитку. В теорії управління каузальність визначають як причинну взаємозумовленість і інерційність процесів у керуванні об'єктах і системах [15].

Темпоральність — протяжність у часі, але вона не виражена в одиницях часу. Темпоральна протяжність об'єкта (системи) така сама характеристика, як його розміри у просторі. Темпоральність можна визначити як проміжок часу на якому може бути встановлена вичерпана специфічність об'єкта (системи), процесу, дії. Найбільш близьке за змістом значення до темпоральності це характерний час процесу. Але темпоральність лише опосередковано пов'язана с характерним часом, тобто з тим, що вимірюється в хвилинах та часах, а визначається вмістом подій в зазначений проміжок часу [24].

Темпоральність характеризується складністю, тобто насиченістю подій. Для розуміння слід провести аналогію з просторовою складністю об'єкта (системи), яка визначається не його розмірами, а кількісним різноманітним елементів і зв'язків [24].

Якщо об'єкт (систему) розглядають як просторову, то вони у кожний момент часу мають структуру, яка обумовлена фіксованими зв'язками елементів. Темпоральні об'єкти (системи) представлені послідовністю подій, які також як просторові частини об'єкта (системи) можуть визначатися як елементи, які утворюють їх розподілену у часі темпоральну структуру [24].

Темпоральність враховує причинно-наслідкові зв'язки в умовах часу, вона використовується з метою опису різноманітних явищ та їх взаємозв'язків по шкалі часу.

Еквіфінальність — властивість системи, незалежно від початкового стану та зміни середовища, досягати відповідного стану, визначеного лише її власною структурою [6].

Еквіфінальність — властивість динамічної системи різноманітними шляхами досягати одного й того ж результату, незалежно від зміни середовища, та маючи різний початковий стан. Еквіфінальність — це категорія, яка частіше притаманна відкритим системам, але має значення для будь-якої економічної системи. При роботі системи необхідно врахувати створення механізму забезпечення виходу системи за визначений час на кінцеві економічні параметри. Досягнення кінцевих результатів може бути здійснено різними шляхами, з різним рівнем поточних та разових витрат. Але треба це вирішити шляхом вибору економічно доцільного варіанту, який забезпечує створення у системі механізму еквіфінальності, що є головною умовою її сталого функціонування. Одна й та сама система має різні варіанти забезпечення еквіфінальності. Таким чином, для функціонування системи, тобто переходу з початкового стану до результату, необхідно визначити окремі групи критеріїв для окремих варіантів переходу. Це обумовлено тим, що в економічних системах умови еквіфінальності визначають поняття оптимальності якості управління як багатокритеріальну оптимізацію. Відповідно, еквіфінальність є необхідною умовою визначення законів функціонування складних систем [7].

Стратифікація — упорядкування елементів системи за рівнями (стратами) для ієрархічного описання системи [21]. Термін показує відмінності між різними рівнями, розташування будь-чого в ієрархічній структурі в залежності від якісних або кількісних характеристик.

Пропорційність — розмірність, правильне співвідношення частин. Пропорційність передбачає знаходження у визначеному кількісному співвідношенні, відповідності з чим-небудь [20].

З розвитком економіки роль пропорційності зростає, оскільки зростає диференційованість економіки і залежність між її ланками, процесами, територіями тощо. Порушення пропорційності гальмує розвиток економіки, призводить до значних матеріальних втрат, загострює суперечності в суспільстві [10].

Субсидіарність — організаційний та правовий принцип, відповідно до якого задачі повинні вирішуватися на самому низькому рівні, на якому їх рішення буде найбільш ефективне [22].

У загальному розумінні субсидіарність — це наділення владою найнижчих ланок інституціональної ієрархії, логічне обґрунтування розподілення повноважень між різноманітними рівнями управління. Там де можливо, повноваження спочатку надані найнижчим ланкам управління, і тільки, у тому випадку, якщо вони невзможі вирішити визначене завдання, воно передається на більш вищу ланку [23].

Диференціація — розподіл цілого на різноманітні частини, форми, ступені [4]. Це розшарування, поділ, що походить від лат. слова *differenti* (відмінність). Термін отримав широке використання практично у всіх сферах економіки, маркетингу та соціальної психології, оскільки ця тема сьогодні вивчається сучасними вченими і дослідниками набагато глибше, ніж це було раніше [3].

Інваріантність — незмінність, постійність за яких-небудь перетворень, за переходу до нових умов [14]. Забезпечення незмінності властивостей величин за умови зміни фізичних умов або тих чи інших перетворень [12]. Частіше всього розглядається у математичному розумінні як незмінність якої-небудь величини по відношенню до будь-яких перетворень [13].

Тепер необхідно визначитися, що ми розуміємо під однойменними принципами:

— каузальності — контроль є закономірним явищем, відповідно причинному закону, тобто кожна дія має свою причину;

— темпоральності — контроль (система контролю) як цілісний об'єкт можуть бути визначені на проміжку часу, який і задає їх темпоральну протяжність;

— еквіфінальності — контроль забезпечує стає функціонування підприємства та його вихід за визначений період на заплановані кінцеві економічні параметри;

— стратифікації — контроль повинен здійснюватися зверху до низу організаційної структури підприємства та бути адаптованим до кожної його структурної ланки відповідно до функціонального призначення цієї ланки. Тобто цей принцип забезпечує наявність різних рівнів контролю;

— пропорційності — контроль повинна бути досить розгалуженим, але знаходитися в розумному співвідношенні з системами підприємства. Принцип пропорційності забезпечує розумний баланс контрольних процедур та регулює питання обмеження і розгалуження контролю;

— субсидіарності — контрольні функції та процедури потрібно застосовувати на тому рівні структурному підприємства де їх застосування найменш затратне та найбільш ефективне;

— диференціації — обсяг застосування контрольних процедур має відповідати об'єкту контролю і бути різним в залежності від необхідності контролю;

— інваріантності — контроль повинен здійснюватися незалежно від обставин діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

У ході проведеного дослідження виділені принципи контролю які визначені сучасними науковцями. Резуль-

тати дослідження дозволяють зробити висновок, що контроль є такою багатогранною категорією, що потребує відповідності усім визначеним принципам. Але принципи повинні не тільки визначати функціонування підприємства, а й забезпечувати його економічний, розвиток. Таким чином, для досягнення зазначеної мети необхідна відповідність контролю наступним принципам: каузальності, темпоральності, еквіфінальності, стратифікації, пропорційності, субсидіарності, диференціації, інваріантності.

Відповідність контролю цим принципам забезпечить економічний розвиток підприємства.

Перспективним напрямом подальшого розвитку теми контролю є розробка концепції управлінського контролю підприємства.

Література:

1. Акентьєва О.Б. Підвищення економічної ефективності системи внутрішнього контролю підприємства: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 [Електронний ресурс]: О.Б. Акентьєва; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк, 2006. — 20 с. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21IDBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2006/06aobvbkp.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1

2. Господарський контроль в Україні: стан, сутність, перспективи. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mamaevacontrol.wordpress.com/2013/05/19/лекція-1-господарський-контроль-в-украї/>

3. Диференціація — це поділ і розшарування цілого на різні форми [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reshebnik.rv.ua/biznes/dyferentsiatsiya-tsepodil-i-rozsharuvannya-tsiloho-na-rizni-formy/>

4. Дифференциация: Словари и энциклопедии на Академик [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/161127/Дифференциация>

5. Дрозд Ирина Кузьмівна. Система фінансово-економічного контролю в Україні [Електронний ресурс]: Дис... д-ра екон. наук: 08.06.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2005. — 448 арк.: рис., табл. — Бібліогр.: арк. 373-408. — Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/239657.html>

6. Эквивиальность: Экономико-математический словарь: Словарь современной экономической науки [Электронный ресурс]: Л.И. Лопатников. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: Дело, 2003. — 520 с. — Режим доступа: <http://slovari.yandex.ru/~книги/Лопатников/Эквивиальность/>

7. Еквіфінальність [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.marshall-group.com/ekvifinalnostj-svoystvo.html>

8. Элементы и принципы контроля [Электронный ресурс]: Всё по экономике и финансам. — Режим доступа: <http://managment-study.ru/elementy-i-principy-kontrolya.html>

9. Эквивиальность свойство [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.marshall-group.com/ekvifinalnostj-svoystvo.html>

10. Закон пропорційності: Енциклопедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/54-z/3698-zakon-propor-tsi-jnosti.html>

11. Зубчик С.М. Оцінка ефективності системи внутрішньогосподарського контролю хлібопекарських підприємств [Електронний ресурс] / С.М. Зубчик // Облік і фінанси. — 2014. — №2. — С. 131—137. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Oif_apk_2014_2_21.pdf

12. Инвариантность: Все толковые словари русского языка в единой рубрике [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://tolkslovar.ru/>

13. Инвариантность: Физическая энциклопедия [Электронный ресурс]: Режим доступа: http://enc-dic.com/enc_physics/Invariantnost-817.html

14. Інваріантність: Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун". — 2002. — 1440 с.

15. Каузальність [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://znaimo.com.ua/Каузальність>. — Назва з екрана.

16. Каузальность: Всемирная энциклопедия: Философия / [Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов]. — М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. — 1312 с. — ISBN 5-17-001948-3 (АСТ), ISBN 985-13-0278-3 (Харвест), ISBN 985-456-806-7 (Современный литератор).

17. Кузик Н.П. Система внутрішнього контролю в акціонерному товаристві: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 [Электронный ресурс] / Н.П. Кузик; Нац. аграр. ун-т. — К., 2004. — 19 с. — Режим доступа: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2004/04knpkat.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1

18. Принципи: Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун". — 2002. — 1440 с.

19. Принципы: Всемирная энциклопедия: Философия / [Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов]. — М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. — 1312 с. — ISBN 5-17-001948-3 (АСТ), ISBN 985-13-0278-3 (Харвест), ISBN 985-456-806-7 (Современный литератор).

20. Пропорциональность: Мой словарь [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://my-dictionary.ru/word/26529/proporcionalnost>

21. Стратифікація: Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Стратифікація>

22. Субсидиарность: Материал из Википедии — свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.boldachev.com/text/temporalnost/>

23. Субсидиарность: Политология. Словарь [Электронный ресурс]: Словари и энциклопедии на Академике. — Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/politology/4253/СУБСИДИАРНОСТЬ>

24. Темпоральность [Электронный ресурс]: Доклад, прочитанный на Российском междисциплинарном семинаре по темпорологии Биологический факультет МГУ, 20 октября 2009. — Режим доступа: <http://www.boldachev.com/text/temporalnost/>

25. Тимур Алієв. Участь фінансової дирекції у бюджетному процесі / Тимур Алієв // Управленческий учёт и бюджетирование. — № 5. — Май 2011. — С. 73—79.

26. Функція и принципы контроля [Электронный ресурс]: Экономический портал. — Режим доступа: <http://allendy.ru/teoruprav/137-funkc-i-princip-control.html>

References:

1. Akient'eva, O. B. (2006), "Improving cost effectiveness of the entity's internal control", Ph.D. Thesis, economy, NAN Ukraine. In-t ekonomiky prom-sti, Donetsk, Ukraine.

2. Control and Audit (2013), "Economic control in Ukraine: state, entity, prospects", available at: <http://mataevacontrol.wordpress.com/2013/05/19/лекція-1-господарський-контроль-в-укра/> (Accessed 24 Oct 2014).

3. Reshebnik (2014), "Differentiation — a division and separation of the whole into different forms", available at: <http://reshebnik.rv.ua/biznes/dyferentsiatsiya-tse-podil-i-rozsharuvannya-tsiloho-na-rizni-formy/> (Accessed 24 Oct 2014).

4. Bol'shaia sovetskaia entsyklopedyia (1978), "Differentiation", available at: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/161127/Дифференциация> (Accessed 24 Oct 2014).

5. Drozd, I. K. (2005), "The system of financial and economic control in Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

6. Lopatnykov, L. Y. (2003), Ekvyfynal'nost': Ekonomyko-matematycheskyj slovar': Slovar' sovremennoj ekonomycheskoj nauky [Equifinal: Economics and Mathematics Dictionary: modern economics] 5-ed, Delo, Moscow, Russia.

7. Marshal Group (2014), "Equifinal", available at: <http://www.marshal-group.com/ekvifinalnostj-svoystvo.html> (Accessed 24 Oct 2014).

8. Managment-study (2014), "Elements and principles of control", available at: <http://managment-study.ru/elementy-i-principy-kontrolya.html> (Accessed 24 Oct 2014).

9. Marshal Group (2014), "Equifinal property", available at: <http://www.marshal-group.com/ekvifinalnostj-svoystvo.html> (Accessed 24 Oct 2014).

10. Economic Encyclopedia (2000), "The law of proportionality", available at: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsyklopediya/54-z/3698-zakon-proporsijnosti.html> (Accessed 24 Oct 2014).

11. Zubchik, S. M. (2014), "Evaluation of effectiveness of the system internal business control for baking enterprises", *Oblik i finansy*, vol. 2, pp. 131—137.

12. Tolslovar (2014), "Invariance", available at: <http://tolslovar.ru/> (Accessed 24 Oct 2014).

13. Physical encyclopedia (2014), "Invariance", available at: http://enc-dic.com/enc_physics/Invariantnost-817.html (Accessed 24 Oct 2014).

14. Busel, V. T. (2002), Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy [Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language], VTF Perun, Irpin', Ukraine.

15. Znaimo (2014), "Causality", available at: <http://znaimo.com.ua/Каузальність> (Accessed 24 Oct 2014).

16. Hrytsanov, A. A. (2001), Kauzal'nost': Vsemyrnaia entsyklopedyia: Fylosofyia [Causality: The World Encyclopedia of Philosophy], AST, Moscow, Russia.

17. Kuzyk, N. P. (2004), "System of internal control in the joint-stock company", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Nats. ahrar. un-t, Kyiv, Ukraine.

18. Busel, V. T. (2002), Pryntsyp. Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy [Principle Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language], VTF Perun, Irpin', Ukraine.

19. Hrytsanov, A. A. (2001), Pryntsyp: Vsemyrnaia entsyklopedyia: Fylosofyia [Principle: The World Encyclopedia of Philosophy], AST, Moscow, Russia.

20. My-dictionary (2014), "Proportionality", available at: <http://my-dictionary.ru/word/26529/proporcionalnost> (Accessed 24 Oct 2014).

21. Wikipedia (2014), "Stratification", available at: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Стратифікація> (Accessed 24 Oct 2014).

22. Wikipedia (2014), "Subsidiarity", available at: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Субсидиарность> (Accessed 24 Oct 2014).

23. Explanatory dictionary (2014), "Subsidiarity", available at: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/politology/4253/СУБСИДИАРНОСТЬ> (Accessed 24 Oct 2014).

24. Biology Faculty of Moscow State University (2009), "Temporality: The report read on the Russian Interdisciplinary seminar on temporology", available at: <http://www.boldachev.com/text/temporalnost/> (Accessed 24 Oct 2014).

25. Aliiev, T. (2011), "Participation of financial management in the budget process", *Upravlencheskyj uchiot y biudzhetirovanye*, vol. 5, pp. 73—79.

26. Economic portal (2014), "Function and principles of control", available at: <http://allendy.ru/teoruprav/137-funkc-i-princip-control.html> (Accessed 24 Oct 2014).

Стаття надійшла до редакції 03.09.2014 р.